

Pokoli had zúdult 1784-ben Erdélyre

Magyar Hírlap - 2013. január 4.

II. József császár uralkodása alatt kegyetlen magyarirtást végeztek a román banditák, akiket ma is hősöknek tartanak hazájukban.

Az 1784 végén Erdély nyugati felét elborító eszeveszett román öldöklésnek és pusztításnak több mint négyezer magyar ember és 133 település esett áldozatul, mégis máig igazságos parasztfelkelésként tanítják a barbár népirtást még Magyarországon is. Mi okozta és tette lehetővé az első román magyarirtást? – erre ad választ írásunk.

Van Bánffy (Kisbán) Miklósnak egy méltatlanul elfeledett, nagy novellája, balladai szépségében Móricz Barabárokjához mérhető: Farkasok a címe. Így kezdődik: „Tél volt. Vastag hó borította az erdélyi hegyeket, völgyeket. Vaskos sapkát rakott a gombaforma oláh viskókra – fehér gomba lett a fekete gombákból –, puha bundát vetett végig a hegyoldalokon (...) Minden, minden tiszta, kimondhatatlanul fehér. Csak ott a magyar vidéken, le a Marosig szakadt meg itt-ott a vég nélküli fehérség. Majd minden faluban feketére égett gerendák álltak ki a hóból, üszkösödött jegenyefák meresztették égnek elperzselt ágait, mint valami óriási fekete seprűk – tető nélküli falak, amelyeknek peremét beszennyezte a tűz, keresztződtek romba dől utcasarkokban, kúriák, kastélyok falai, elhagyatva, pusztán, lakatlan csöndben. Mindent be akart fogni a hó (...) mégis itt-ott a padlókon és a kertekben is előtűntek alóla csodálatos sötétvörös folatok, amelyeken megsikamodott az ember lába (...) Az egykori kertekben a letaposott, elperzselt örökzöldek között és tovább a közeli tarlón helyenként frissen hányt halmok emelkedtek, amelyek körül kóbor ebek settenkedtek, ástak, marakodtak. És nagy varjúsereggek szálltak le hatalmas károgaással, kavargó fellegekben. Rettenő csöndes tél volt; sokkal csöndesebb, mint más tél. Mintha kevesebb élet lett volna. Mintha kevesebb emberélet lett volna. Rettenő csöndes tél volt ez:

a Hóra-lázadást követő tél. És a havasokon megindultak a farkasok.”
1784 tele van.

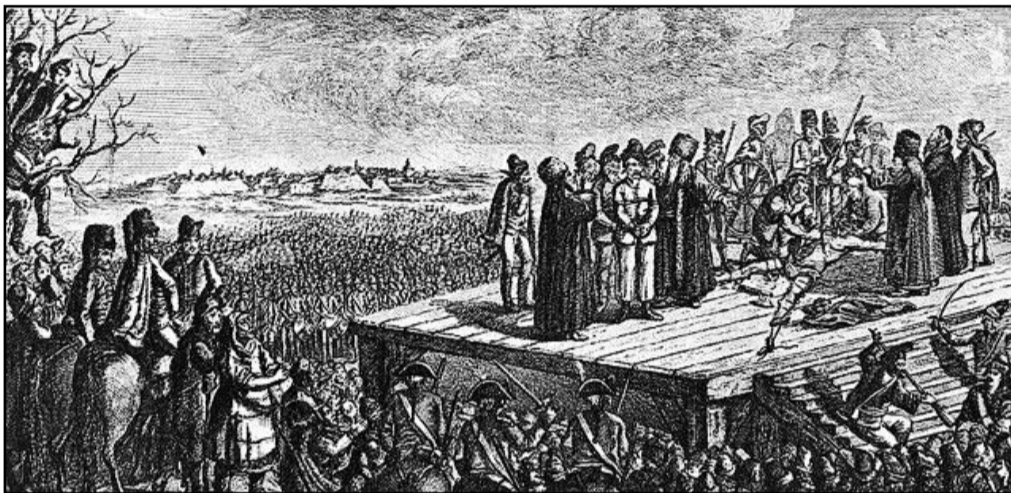
Eskü a császár keresztjére

Jó fél éve, még valamikor április vége felé egy Nicolae Ursu nevű, albáki születésű parasztkézműves, akit erős, zengő hangja miatt a Horia, Horea (kántor) ragadványnévvvel illetnek, választ kap beadványára. Nem is akárhonnan, hanem a felséges császár udvarából, Bécsből. A folyamodvány – nem első ízben – oltalmat, védelmet kér az uradalmi bérlőkkel (például pálnékat áruoló kocsmabérlőkkel) szemben – ők is részsedni akarnának a haszonból (némi ingyen, vagy legalábbis olcsó itókáról nem is szólva). Vannak persze egyéb sérelmeik is, főleg ami – például – a borkimérési adót vagy általában a mindenféle nemzeti különbségtétel nélkül alkalmazott általános jobbágyterhek egyikét-másikat illeti.

II. József, a „kalapos” (a Szent Koronával nem megkoronázott) király a különben elég megszokottnak számító panaszok e darabjaira is minden valószínűség szerint ezúttal is a szokványos megnyugtató és biztató néhány felséges mondattal reagál, megemlítve, hogy az erdélyi kormányzóság, a gubernium kötelessége a jobbágyfalvak népének érdekvédelme az uradalmi főnökök és vármegyei tisztek ellenében. Az érintettek

azonban csak Horea és küldött-társai – úgy lehet, elég sajtószerű – interpretációjában értesülhetnek a fejleményekről: a Hóman-Szekfű-féle Magyar történet szerint Horea „elhírsztelte, hogy a császár beszélt vele, hogy az oláhok felkeljenek és elnyomóik, a magyar urak ellen támadjanak”. Topánfalván a vásáron felmutatja a császár keresztjét, amit állítólag Bécsben az uralkodótól kapott, és annak rendeletére hivatkozva mondja: „Öljétek a magyarokat, a jókat is, a rosszakat is, mind, akik nem térnek román hitre!”

A „jó császár” intézkedését kihasználva kérik a gubernium és a vármegye védelmét, s mivel úgy ítélik meg: eredmény nélkül, néhány zavaros, lázító, feszült hónap után úgy döntenek: október 31-re népgyűlést hirdetnek Mesztók faluba. Összegyűlnek vagy öt-hatszáz, ahol a beteg Horea helyett társa, a véle a bécsi deputációban részt vevő Ion Closca és annak egy Gheorghie Crisan nevű barátja bejelenti: a császár parancsa az, hogy a vármegyei-guberniumi védelem mellett (vagy helyett), aki beáll határőrszolgálatba, mentesül a jobbágykötelmek alól. És természetesen fegyvert

kap... Eskü tétetik „a császár keresztjére”, és máris indulnak – számban egyre gyarapodva – Gyulafehérvárra. A mind szilajabb tömeget a karhatalom megpróbálja feltartóztatni, az első nagy csatában könyörtelenül legyilkolják a vezénylő két Zaránd megyei szolgabíró, Gál Mihályt és Nalácsi Farkast – és csapatostul, sorra támadják a magyar nemesi udvarházakat.

„Mint az ordító oroszlánok”

November első napjaitól elszabadul a pokol Erdélyben.

Részlet gróf Gyulai Ferenc tábornok 1784. november 12-i, gróf Hadik Andrásához írott leveléből: „Nem lehet leírni, mily véghetetlen kegyetlenségeket visznek véghez ezek a pörök; körüljárnak, mint az ordító oroszlánok, mondhatatlan, gyilkos tettekkel dühöngenek a nemesek ellen; nem kímélik a magzatot sem az anya méhében, elégetik a nemesi lakokat s falvakat, s Zaránd megyében már föl is gyújtották Brádot, Krisztyórt és Ribicét, hol a legtöbb nemes lakott, úgy hogy e helyekről alig menekült meg három (...) átjöttek a Maroson Hunyadba, ahol már úgyszólván egy léleg-

A november közepére már harmincezresre duzzadt Horea-had előbb Krassó-Szörény és Alsó-Fehér, később már Kolozs, Torda-Aranyos és Bihar megyékben folytatja az öldöklést és a pusztítást.

Kovács Imre népi író és politikus klasszikus szociográfiájában, a Néma forradalomban azt írja: „Hóra felkelt népe dühösen irtotta az urakat Csucsától Dévágig és Aradtól Enyedig.” Bonchidán a román parasztok így fenyegetik meg állítólagos sors- és osztályos társaikat, a magyar parasztokat: „Nem volna bűn titeket magyarokat mind megölni.” Abrudbánya piacán kihirdetik: házuk előtt fejezzék le vagy húzzák karóba mindazokat, akik nem hajlandók áttérni „román vallásra”, és nem akarnak a románok ruháiba öltözni. Tömegeken „keresztelik át” erőszakkal, és kényszerítik románul házasságra lépni az elfogott magyar lányokat, asszonyokat. Horea pedig kijelenti: „Feljött az oláhok csillaga, a magyarok menjenek Scythiába, mivel az oláhok régiebb lakosai a hazának.” Ekkor – november vége felé – már mindenütt nyíltan hirdetik, hogy „Hóra” fejedelem és „Dácia királya”.

Az osztrák főparancsnokság kezdetben tárgyal a lázadó bandákkal. Michael Bruckenthal, a nem éppen magyarbarátságáról ismert szász gubernátor nemigen sietett komolyabb katonai fellépést. Legfelsőbb szinten kétféle szemlélet és álláspont küzd egymással: a magyarokkal szembeni, alig titkolt káröröm és a kincstári javak pusztulása fölötti, mindinkább növekvő aggodalom. Miután azonban a császár november 20-án leváltja tisztességéből a Bruckenthaléknak nem is nagyon burkoltan „falazó” báró Preiss erdélyi katonai főparancsnokot, 23-án végre megérkezik Bécsből a nagyon is egyértelmű parancs: a lehető legrövidebb időn belül, a legnagyobb erővel

és a legkeményebben leverni a lázadást.

Az osztrák csapatok két hadoszlopban vonulnak Horeáék fő fészke, az Érchegeység felé: a szűk völgyekben, a rendkívüli terepviszonyok között a könnyörtelen erdélyi télelőn igen nehéz az előrehaladás, az alakulatok el-elmaradoznak egymástól, a folyamatos gerillatámadások következtében – a jelentős túlerő ellenére – olykor visszavonulásra is kényszerülnek. A fordulat december első napjaiban következik be: előbb szétverik Crisan seregét, majd a derékhadat olyan erősségű tüzérségi tűz alá veszik, hogy gyakorlatilag szétforgácsolódik. Korabeli feljegyzések szerint ezekben a döntő ütközetekben a császári csapatok között jelentékeny számban harcolnak székely határőr alegységek is.

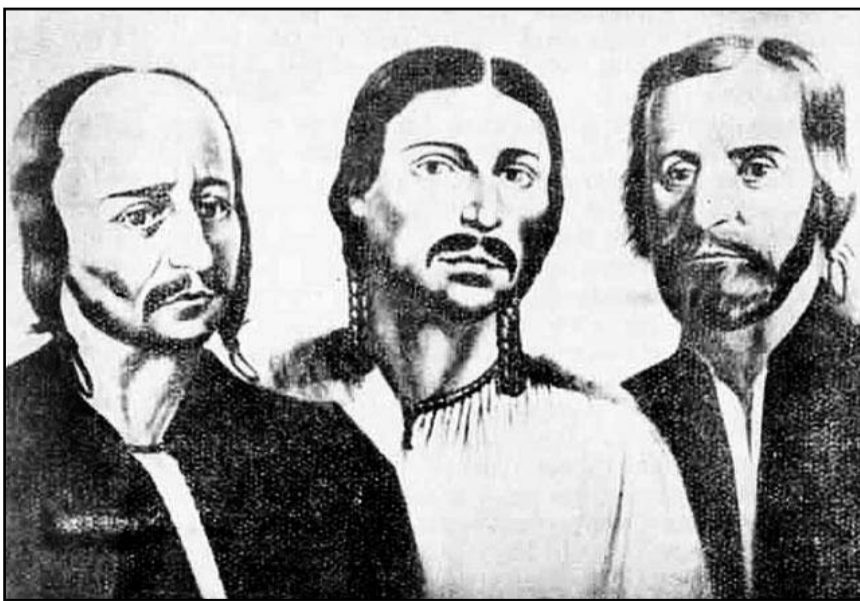
Sajátjaik adták fel a vezéreket

December közepére elcsendesül Erdély. (Előttünk a Bánffy Farkasokjából megismert, érzékletes és szörnyűséges kép.) A források szerint több mint négyezer ember és 133 település esett áldozatul. Alig egy hónap leforgása alatt.

Horea és társai fejére 300-300 aranydukát vérdíjat tűznek ki. Ez olyan óriási összeg, hogy a hatóságoknak nem kell sokáig várakozniuk: miként Bánffy remekművében is olvasható, saját embereik – román hegyi pásztorok adják föl a vezéreket.

1785. február 18-án Gyulafehérvárott a lázadó 419 község 2514, kötelező jelleggel berendelt lakójának szeme láttára válogatott kínzással: keréketöréssel végzik ki Horeát és Closcát (Crisan korábban cellájában bocsorszójára akasztotta föl magát).

Horea, Closca és Crisan nevét utcák, terek, intézmények ezrei viselik ma is Romániában. Irtozatos magyarirtásukat és barbár értékpusztításukat nemzedékeken át egész Kelet-Közép-Európában – Magyarországon is – „parasztfelkelésként”, a társadalmi igazságtalanságok elleni forradalmi megnyilvánulásként tanították és tanítják. Ahogyan a magyar nacionalizmussal nehezen vádolható Faludy György fogalmazott: „a kommunista szemforgatás és hipokrizis kenterbe ver mindent, amit az emberiség eddig produkált. Horeát és Closcát, ezt a két banditát, szabadsághősöknek hívják.”

zetben felégették Branyicskát, Marosnémetit, Solymost és Dédácsot. Félek, ha gyorsan nem vetnek véget, tavasszal ha nem is az egész országot, de nagyobb részét fölemésztik.”

EURÓPAI IDŐ – Az Európai Unióban szabadságát és önrendelkezését megteremteni kívánó erdélyi magyarság lapja – ISSN 1220-9929

Főszerkesztő: Horváth Alpár. Helyettes főszerkesztő: Stóffán György. Felelős szerkesztő: Simon Ildikó. Főmunkatárs: Borsos Géza, Kolombán Sándor, Krasznai Zoltán.

A szerkesztőség postacíme: El-KIA, 520100 Sf.Gheorghie, C.P.: 15. Tel./fax: 0267-318 895. Honlap: <http://www.e-ido.com/> E-mail: europai_ido@e-ido.com

A kiadó címe: Európai Idő Kiadó, 520085 Sf.Gheorghie, Str. Daliei nr. 2. bl. 44. sc. C. ap. 1. Bankszámla: COD IBAN: RO490TPV300000597085R001 – OTP BANK SFANTU GHEORGHE.

Főkönyvtel: Illyés Veronika. Könyvtel: Simon Ildikó. Terjesztés: az Európai Idő Terjesztőhálózat. Felelős terjesztő: El-KIA Kft. Nyomda: Europrint Nyomda – Csíkszereda

Az Európai Idő hasábjain szerző nevével, szignójával stb. megjelent írások illetve más forrásból átvett cikkek, illusztrációk nem föltétlenül tükrözik a szerkesztőség véleményét, s így felelősséget sem vállalunk ezek tartalmáért! A cikkekért minden esetben azok szerzői a felelősök.